

NEMČIJA IN ATOMSKÉ BOMBE

»Nekaj držav Atlantskega zavezištva že poseduje atomsko orožje, ki so jim ga dobavile Združene države, vendar pa ga ne morejo uporabiti brez posebnega dovoljenja ameriškega predsednika«. To so pojasnili v ponedeljek v Beli hiši, v odgovor na razna vprašanja in časnikarska poročila, češ da nekatere evropske države in zlasti Zahodna Nemčija že razpolagajo z atomskimi bombami.

Da je ameriško atomsko orožje že v Evropi, sta potrdili tudi londonska in zahodnonemška vlada. Obe pa sta poudarili, da so atomske bombe pod varstvom in popolnim nadzorstvom Američanov in da jih je mogoče uporabiti samo, če to sklene predsednik Združenih držav. Enako izjavo je dal tudi glasnik holandske vlade.

TUDI V VZHODNI NEMCIJI JE ATOMSKO OROŽJE

To »razkritje« je vzbudilo v določenem evropskem tisku in tudi v parlamentarni precej diskusij in tudi žolčnosti. Dejstvo pa je, da se je prav pred nekaj tedni razvedelo, da je tudi v Vzhodni Nemčiji atomsko orožje, za zdaj tudi še pod sovjetskim nadzorstvom oziroma v skladiščih sovjetske vojske. Toda vzhodnonemška vojska je že opremljena z raketami, ki so sposobne prenašati atomske bombe.

Seveda je popolnoma izključeno, da bi hotela ali mogla Zahodna Nemčija sama začeti kakšno vojno v Evropi. Tega si že zaradi svojega majhnega ozemlja in velike gostote prebivalstva ne more dovoliti, ker je v tem pogledu skrajno ranljiva, zlasti še za atomske bombe, ki bi lahko sploh uničile nemški narod. Pač pa obstoja večna nevarnost spopada med obema Nemčijama, iz ideoloških razlogov in iz razlogov nacionalne združitve; ta nevarnost bo obstajala tako dolgo, dokler Nemčija ne bo spet združena. Zato je nemško vprašanje v bistvu najvažnejše vprašanje miru ali vojne v Evropi, kajti težko si je misliti, da spopad med obema Nemčijama ne bi potegnil za seboj tudi njunih »pokroviteljic«.

NEVARNA JE RAZDELJENA NEMCIJA

Obema Nemčijama lahko prepreči atomsko oborožitev samo složen nastop nekdanjih vojnih zaveznikov ZDA, Anglije in Sovjetske zveze oziroma mirovna pogodba, ki bi Nemčijo spet združila in ji dala enakopravno mesto med velikimi državami, za kar bi se Nemčija odrekla atomskemu orožju. Dokler pa se to ne zgodi, je Nemčija za obe strani važna figura v njuni šahovski igri in obe imata interes na tem, da svoji območji Nemčije čim bolj oborožita in opremita za morebitni med-

sebojni spopad, s čimer pa obenem na novo prebujata nemški nacionalizem, ki ga sedanja razdelitev Nemčije samo podžiga k dejanjem.

Sedanja razdeljena Nemčija predstavlja največje potencialno žarišče novega nacionalizma in novih spopadov v Evropi in tako Vzhod kot Zahod bi morala storiti vse, kar je v njuni moči, da to vneto žarišče sredi Evrope odstranita in ozdravita s tem, da dopustita demokratično združitve nemškega naroda, kar edino bi zagotovilo tudi prevlado demokratičnih sil v Nemčiji nad silami, ki mislijo na revanšo in na osvajanje izgubljenih ozemelj.

Jasno pa je tudi, da tako velikemu in vsestransko razvitemu in močnemu narodu, kot je nemški, ni mogoče za trajno preprečiti združitve in tiste vloge v Evropi, ki mu jo njegov zemljepisni položaj in njegova številčna, industrijska in kulturna moč narekuje. Sovjetska zveza dela hudo napako, če meni, da se ji bo posrečilo

za trajno razdeliti Nemčijo ali da bo iz manjše Vzhodne Nemčije vsilila vsej Nemčiji svoj sistem. A tudi Američani se motijo, če menijo, da je Nemčija pripravljena vedno igrati samo njihovega satelita. Nemčija lahko ozdravi samo v svobodi, sedanja raztrganost Nemčije in njeno odriavanje v drugotno vlogo pa lahko samo pripomore do vzbruha novega nemškega nacionalizma, kakor se je zgodilo že po prvi svetovni vojni. Ni slučaj, da je nastal nacizem ravno v Nemčiji. Tudi to je imelo svoje zgodovinske vzroke v prehodnem ponižanju Nemčije po prvi svetovni vojni in tudi takrat so se drugi igrali z ognjem in ga podpihovali, dokler ni osmodil tudi njih.

Toda zdaj je ta igra z ognjem še nevarnejša, ker lahko vžge ne le nacionalistične strasti, ampak tudi — atomske bombe.

Tak požar pa lahko prepreči samo pamet — tako na Vzhodu kot na Zahodu.

BOJ ZA NAŠE PRAVICE JE BOJ PROTI NAZADNJAŠTVU

Pokrajinski svet v Trstu je pretekli petek ponovno obravnaval proračun za leto 1965, ker pri razpravi julija še ni bil odobren.

Ker predvideva proračun za tekoče leto tudi nekaj postavk v korist slovenske manjšine, so svetovalci desničarske opozicije zagнали hrup, da predstavljajo taki posegi krivico za italijansko govoreče prebivalce tržaške pokrajine. Predstavniki »Slovenske skupnosti«, g. Saša Rudolf, je bil prisiljen odgovoriti na tendenciozne in lažne trditve desničarskih svetovalcev. Istočasno pa je moral odbiti tudi napade komunistov, ki trdijo, da s sporazumom Slovenci nismo ničesar dobili.

V svojem govoru je izjavil med drugim: »Politično-pravni sporazum med strankami, ki podpirajo pokrajinski odbor, predvideva med drugimi tudi vrsto pobud v korist slovenske narodne manjšine. Ko sem pregledal razne točke sporazuma, sem z obžalovanjem spoznal, da odbor ni uresničil vsega, čeprav moram istočasno pozdraviti one ukrepe, ki jih na raznih mestih proračun predvideva. Jasno je, da z imenovanjem novega honorarnega prevajalca ni bilo rešeno vprašanje urada za stike z javnostjo. Ob tej priliki naj pripomnim, da je upravni sporazum med strankami levega centra in „Slovensko skupnostjo“ predvideval v členu 2,a) naslednje: »Okrepiti je treba službo „Urada za stike z javnostjo« z novim osebjem, ki

bo lahko reševalo vedno večja vprašanja s tega področja, nadalje pa je treba sprejeti v službo usposobljeno osebje, upoštevajoč potrebe slovensko govorečega prebivalstva.

Slovenske zahteve

Ostale točke sporazuma, ki zanimajo pretežno Slovence, pa govore o pokrajinskih izpostavah, ki bodo tudi v slovenščini; o tiskanju pokrajinskega vestnika, ki ga bo vsakdo lahko zahteval v zaželenem jeziku; o postavitvi prometnih znakov in tabel, ki bodo imele dvojezični napis; o selekciji novega personala, ki bo za določene službe moral obvladati tudi slovenski jezik.«

Svetovalci Slovenske skupnosti je potem dejal, da želi točen odgovor o »Urada za stike z javnostjo«, ki ga sporazum predvideva, ki pa v resnici ne obstaja. Želi nadalje vedeti, ali je odbor preučil to vprašanje in kakšne pobude je povzel. Ob tej priliki naj poudarim, da je vprašanje ustanovitve in okrepitve urada za stike z javnostjo, kar se tiče stikov v slovensko manjšino, nujni ukrep za izboljšanje sodelovanja in boljšega razumevanja med pokrajinsko upravo in slovensko manjšino. »Upam — je rekel — da bo v bližnji bodočnosti tudi to vprašanje sporazuma uresničeno, vendar želim, da mi odbor

RADIO TRST A

• NEDELJA, 28. novembra 1965, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše »Martin Krpan«. Napisal Fran Levstik, za radio dramatičar Jozko Lukeš; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.30 »Primer Papele«, enodejanka, napisal Ennio Flaiano, prevedla Lelja Rehar. Igra RO., režira Stana Kopitar; 18.30 Kino, večeraj in danes — pripravil Sergij Vesel; 19.00 Koncertne uverture; 20.30 Iz slovenske folklore - Niko Kuret: »Domači večeri«.

• PONEDELJEK, 29. novembra 1965, ob: 11.35 Radio za šole (oddaja za srednje šole); 12.15 Liki iz naše preteklosti: »Karel Lavrič« — napisal Franc Orožen; 17.25 Radio za šole (oddaja za srednje šole) — ponovitev; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Manj znane skladbe Antonina Dvoržaka; 19.15 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: »Levstik pisatelj«; 20.35 Giuseppe Verdi: »Moč usode«, opera v štirih dejanjih.

• TOREK, 30. novembra 1965, ob 12.00 Iz slovenske folklore - Niko Kuret: »Domači večeri«; 17.20 Italijanščina po radiu - Osnovni tečaj: 3. lekcija — pripravil Janko Jež; 19.00 Plošče za vas, quiz oddaja — pripravil Danilo Lovrečič; 20.35 Sodobni motivi; 21.00 Pregled slovenske dramatike, pripravila Jože Peterlin in Josip Tavčar. Druga oddaja. Slovensko gledališče v dobi razsvetljenstva; 22.55 Nova glasba.

• SREDA, 1. decembra 1965, ob: 11.35 Radio za šole (oddaja za I. stopnjo osnovnih šol); 11.55 Tržaški motivi; 12.15 Pomenek s poslušavkami — pripravila Marjana Prepeluh; 17.25 Radio za šole (oddaja za I. stopnjo osnovnih šol) — ponovitev; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Klavirska glasba. Matija Bravničar: Mladinske, Uspavanka, Tri kaprice. Izvajajo: Aci Bertonec, Jeni Srebot - Komar in Leon Engelman; 19.15 Higiena in zdravje; 19.30 Slovenski zbori; 20.35 Vinko Beličič: »Gospod in pol«. Delo, nagrajeno na natečaju RAI - Italijanske Radiotelevizije 1965 za izvirne slovenske novele; 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.30) Knjižne novosti - Martin Jevnikar: »Branko Hofman in njegov roman „Ljubezni“«.

• CETRTEK, 2. decembra 1965, ob: 11.45 Igra Yvette Horner s svojim ansamblom Musette; 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo: Danilo Lovrečič; 17.20 Italijanščina po radiu - Osnovni tečaj: 4. lekcija; 18.30 Klasiki moderne glasbe; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 21.00 »Koresak in otroci«, drama v enem dejanju, napisal Erwin Sylvanus, prevedel Jaro Dolar. Nastopa »Gledališče mladih«, režira Jozko Lukeš; 22.40 Slovenski solisti: Violist Pavel Škabar, pri klavirju Gita Mally.

• PETEK, 3. decembra 1965, ob: 11.35 Radio za šole (oddaja za II. stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami — pripravila Marjana Prepeluh; 17.25 Radio za šole (oddaja za II. stopnjo osnovnih šol) — ponovitev; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.00 Pevski zbori: Furlanije-Juljske krajine; 19.15 Slovenski znanstveni delavci s tržaške univerze: (2) Aleš Lokar: »Gospodarsko načrtovanje v podjetju«; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik: Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 21.45 O kritiki marksizma v Italiji - Vittorio Frosini: (2) »Razširjenje in kritika marksizma v času pozitivizma«.

• SOBOTA, 4. decembra 1965, ob: 11.45 Ansambel Ettore Righella; 12.00 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu. Pripravil Jože Peterlin; 15.00 Glasbena oddaja za mladino. Pripravil Dušan Jakomin; 16.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 17.20 II. Vatikanski koncil, Poročila in komentarji; 19.00 Pojeta: Miranda Martino in Sasha Distel; 19.15 Družinski obzornik. Pripravila Ivan Theuerschub; 19.30 Revija solistov; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Mešani vokalni kvartet, vodi Ubald Vrabec; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo: Danilo Lovrečič; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Koncerti za violino in orkester.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Cerkev in politika

Vesoljni cerkveni zbor je izglasoval zadnji čas več določil, vsebovanih v osnutku, ki se nanaša na cerkveno življenje v modernem svetu. Med drugim so koncilski očetje izglasovali člene, ki zahtevajo spoštovanje človekove osebnosti, ljubezen in spoštovanje do bližnjega in do nasprotnikov, osnovno enakost med vsemi ljudmi, nujnost socialne pravičnosti in odpravo individualistične etike. Glede tega zadnjega naglesa osnutek, da ne more nihče živeti tako, kakor da bi ne bil ud kakšne družbene skupnosti, in kot primere za takšno obveznost človeka do skupnosti.

Izglasovan je bil tudi člen, ki odločno obsoja ateizem in boj proti veri. Besedilo člana pravi, da vera ne okrnjuje človeka, ampak nasprotno, potrjuje njegovo dostojanstvo. Kot zdravilo za ateizem ne navaja samo cerkvenih nauk, ampak vse življenje Cerkev in njenih članov. Osnutek tudi obsoja diskriminacije med vernimi in nevernimi v družbi in dovoljuje dialog med tema dvema kategorijama ljudi, da bi mogli skupno graditi pravični svet, v katerem skupno živita.

Vesoljni cerkveni zbor je odobril tudi nadaljnje dele osnutka »trinajest«, ki govori med drugim o smislu zemeljskih dobrin in o naravi in o namenu političnih skupnosti. Cerkev uči, da je Bog ustvaril Zemljo zato, da bi rodila hrano za vse. Vsaka oblika zemeljske lastnine mora upoštevati to načelo, da bodo mogle biti vse ustvarjene stvari v skupno korist. Zasebna lastnina je koristna za samostojnost oseb in družin. Treba jo je pospeševati, ker je tudi vir socialne varnosti. Kristjani pa so dolžni delati za gospodarski in socialni napredek v duhu pravičnosti in ljubezni do bližnjega, dokler blaginja na svetu ne bo olajšala utrditve miru.

Kar zadeva politične skupnosti, obsoja Cerkev vse tiste politične režime, ki zatirajo državljansko in versko svobodo, pomnožujejo žrtve in izrabljajoč oblasti v sebične namene nekaterih. Cerkev tudi uči, da so izvajanju politične oblasti postavljene meje moralnega značaja in tiste, ki jih narekuje skupna blaginja. Kadar oblast ne prestopi svoje pristojnosti, se državljani ne smejo braniti pokorščine ukrepom, ki so objektivno potrebni za skupno blaginjo. Imajo pa pravico, da se upirajo kri-

vičnemu zatiranju, a njihov odpor mora biti skladen z naravnim in evangeljskim zakonom.

V odobrenih členih osnutka je tudi rečeno, da je Cerkev popolnoma neodvisna od vsakršnega političnega sistema. Cerkev in politična skupnost sta avtonomni vsaka na svojem polju, vendar morata prijateljsko sodelovati med seboj in tako sodelovanje se lahko temeljito spreminja glede na okoliščine, kraj in čas.

RAZPRAVA O ATOMSKEM OROŽJU V ITALIJANSKEM PARLAMENTU

Vprašanje atomskega orožja so v ponedeljek obširno obravnavali v italijanskem senatu, kjer je obrambni minister Andreotti odločno zanimal, da bi tudi Italija posedovala atomsko orožje. »Mi ne razpolagamo z atomskimi bombami, ampak samo z letali, ki jih je mogoče opremiti tudi z atomskim orožjem, kajti vsi moderni lovski bombniki so sposobni prevažati in odvreči atomsko orožje,« je izjavil Andreotti. Dodal pa je, da bi mogla v primeru potrebe tudi Italija »vzeti v poštev« to vrsto oborožitve. Toda odločitev, da Italija zahteva in morebiti uporabi atomske bombe, spada v pristojnost parlamenta in vlade. »Danes absolutno ne obstoja taka možnost,« je rekel Andreotti.

NOVE OLAJSAVE

GLEDE JUGOSLOVANSKIH VIZUMOV

V pričakovanju dokončne odprave vizumov za potovanja v Jugoslavijo, kot je bilo predvideno pri razgovorih med obiskom ministrskega predsednika Mora v Jugoslaviji, je uvedel jugoslovanski konzulat v Trstu nadaljnje olajšave za potovanja s potnim listom v sosednjo republiko.

Na konzulatu bodo izdajali dve vrsti vizumov: eden bo veljal za trimesečno bivanje v sosednji republici in bo stal 650 lir, izkoristiti pa ga bo treba v šestih mesecih. Drugi bo veljaven šest mesecev in za nemejeno število potovanj, stal pa bo 1250 lir. Turisti, ki ne mislijo ostati v Jugoslaviji več kot tri dni, pa si še nadalje lahko nabavijo turistični vizum na bloku.

Novi predpisi glede vizumov so stopili v veljavo že 22. t. m.

Hude človeške izgube v bojih v Vietnamu

V bojih, ki so se zadnje tedne ponovno razvneli v Južnem Vietnamu, imata obe strani hude človeške izgube. Glasnik ameriške vojske v Saigonu je 24. t. m. naznanil, da je zadnji teden padlo v bojih 240 ameriških vojakov, 470 je bilo ranjenih, 6 pa jih pogrešajo. Večina jih je padla, ali pa so bili ranjeni v silovitih spopadih z gverilskimi oddelki za oporišče Pci Me na osrednji visoki planoti. Tudi gverilci — med katerimi pa so zdaleč prevladovali že

redni oddelki severnovietnamske vojske, ki so se preko Kambodže vtihtapili v Južni Vietnam — so pustili v bojih za to oporišče na terenu 2262 mrtvih, 136 pa je bilo ujetih.

To so najvišje številke mrtvih in ranjenih na obeh straneh v enem tednu, od začetka vietnamske vojne.

Južnovietnamske vladne čete so imele v istem tednu 357 mrtvih in 807 ranjenih. Števila ujetih niso naznanili. Velike ameriške izgube si je razlagati s tem, da so zdaj Američani tisti, ki nosijo večji del bremena v vojni v Vietnamu.

Trenutno ni hujskih bojov, samo posamezni spopadi tu pa tam, vendar je pričakovati, da to »zatišje« ne bo dolgo trajalo, ker postajajo Američani vedno aktivnejši, gverilci pa ostro reagirajo, tudi iz prestižnih razlogov.

TEDENSKI KOLEDARČEK

28. novembra, nedelja: Jakob, Radivoj
29. novembra, ponedeljek: Vinko, Demetrij
30. novembra, torek: Andraž, Hrabroslav
1. decembra, sreda: Marijan, Božena
2. decembra, četrtek: Blanka, Nataša
3. decembra, petek: Frančišek Ksav.
4. decembra, sobota: Barbara, Barica

Boj za naše pravice je boj proti nazadnjaštvu

(Nadaljevanje s 1. strani)

jasno pove, kdaj se bo to zgodilo in na kakšen način.«

Svetovalec Slovenske skupnosti je nato odgovoril komunistom in rekel:

»Ko prehajam k drugim opazkam, moram poudariti, da sem se močno začudil nad govorom komunističnega predstavnika, ki ni niti z besedico prikazal problemov slovenske manjšine in ni omenil pobud, ki jih je pokrajinska uprava sprejela v korist slovenskega prebivalstva in to kljub temu, da šteje komunistična partija med svojimi volivci veliko število slovenskih glasov.«

Omenil je zahteve Slovenske skupnosti v prid slovenskega prebivalstva, in tisto, kar je pokrajinska uprava že storila oziroma je pripravljena storiti. Toda teh stvari predstavnik komunistične partije ni mogel ali pa ni hotel — iz strankarskih razlogov — omeniti. Saša Rudolf je nato obširneje obravnaval odnose komunistov do slovenske manjšinske problematike, in jim dokazal, da so omahljivi in nedosledni v podpiranju upravljenih zahtev slovenske manjšine.

Tržaški Slovenci smo avtohtono prebivalstvo

Zgolj demagoški, pomanjkljiv, tendenciozen in v nekaterih točkah tudi žaljiv pa je bil poseg v debato liberalnega svetovalca Jone,« — je nadaljeval Saša Rudolf. »Nekatere neokusne izjave ne pričajo samo o nerazumevanju manjšinske problematike in zgodovine, pač pa tudi o popolnem neznanju o narodnostni sestavi bližnje republike. Ko je govoril o takoimenovani slovanski infiltraciji v Trstu, ki pa nikakor ni infiltracija, kajti Slovenci smo avtohtono prebivalstvo na Tržaškem, je predstavnik liberalcev dokazal, da so se ga krepko oprijele nacionalistične in fašistične teorije, ki so jih desetletja propagirali v našem mestu. Svetovalec Jona se je celo tako daleč spozabil, da je blatil mnogoštevilne Jugoslovane, ki prihajajo v Trst nakupovat. Ti ljudje prihajajo iz južnih predelov Jugoslavije, ki so šele v razvoju in katerih prebivalci imajo navade, ki so povsem sorodne ostalim južnjaškim ljudstvom. Vsem je znano, in prav gotovo tudi svetovalcu Joni, da so v vseh sredozemskih državah prav južne dežele najrevnejše in prebivalci najubožnejši. Zakaj se torej čudi njihovim navadam, ko ima doma podobne razmere? Dovolj je en sam pogled na železniške postaje švicarskih in zahodno-nemških mest, kjer italijanski južnjaki prenočujejo, ker si ne morejo privoščiti postelje ali sobe v hotelu.

Svetovalec Jona pa je tudi pozabil na ekonomsko stran tovrstnega turizma. Pomislimo le, da ima Trst toliko trgovin, da bi lahko zadostovale milijonskemu prebivalstvu, medtem ko znaša število Tržačanov le nekaj nad 300.000. Čemu torej služi toliko odvečnih trgovin? Turisti iz Jugoslavije potrosijo tu vsako leto več milijard lir, kar gotovo ne škoduje gospodarskemu razvoju našega mesta. Gospodarska potreba po teh turistih je tolika, da mnogi trgovci oglašajo tako v jugoslovanskem časopisju kot preko jugoslovanskega radia.

Še večje nepoznavanje pa je vodja liberalne skupine dokazal s trditvijo, da se bo italijansko govorečim Tržačanom godila velika krivica, če bodo poimenovali nekatere ulice in trge po zaslužnih možeh. Svetovalec Jona je dodal, da ni v vsej Jugoslaviji ene same ulice, ki bi nosila ime kakšnega veli-

kega italijanskega moža. Nisem se zanimal, če to drži za Ljubljano, Zagreb ali Beograd, kakor nisem šel iskati ulic, poimenovanih po Slovencih, v Milanu, Turinu ali Rimu. Omejil sem se samo na iskanje takih ulic v bližnjih večjih krajih Slovenije. V Kopru je mnogo ulic, ki so poimenovane po Italijanih, na primer: Verdijeva, Sartorijeva, Combijeva, Garibaldijeva, Vergerijeva, Carpaccijeva. V Piranu: Matteottijeva, Tartinijeva, Verdijeva, Portinijeva. V Izoli: Dantejeva, Pittonijeva in Verdijeva. Če bi pa še to ne bilo dovolj, lahko tudi v sami Ljubljani najdemo ulico, ki nosi ime enega najslavnejših Tržačanov, Josipa Resla.

Polovična demokracija

Isti govornik je nadalje poveljeval zvestobo svoje stranke demokraciji in ustavi. Take izjave pa vsekakor ne pristajajo tistemu, ki odreja slovenski manjšini popolno volivno pravico. Če sem prav razumel — je rekel Saša Rudolf — nam svetovalec Jona priznava pasivno volivno pravico, medtem ko nam dovoljuje le polovico aktivne pravice. Slovenec lahko glasuje, je lahko izvoljen v razne svete, toda nikdar in nikoli ne sme biti izvoljen v odbore. S tem bi rad spravil Slovence v Italijo na rob družbe in prava.

Kdor zagovarja take misli, brez dvoma ni pravi demokrat in tepta — po mojem mnenju — liberalna izročila. Poleg tega pa dokazuje, da ni na tekočem, saj ne pozna navodil, ki jih je liberalna internacionala spre-

Obletnica Kennedyeve smrti

Po vseh Združenih državah so se spominjali 22. t. m. druge obletnice umora ameriškega predsednika Johna Fitzgeralda Kennedyja. Posebni verski obredi so bili na pokopališču v Arlingtonu pri Washingtonu, kjer je grob pokojnega predsednika, v Dallasu, kjer so ga umorili, in še v nekaterih drugih krajih. Predsednik Johnson se je udeležil maše zadušnice v katoliški cerkvi v Fredericksburgu v Teksasu.

Tudi v Italiji so se spomnili obletnice Kennedyeve smrti s spominskimi slovesnostmi v mnogih krajih. V Rimu je bila maša zadušnica zanj v baziliki Brezmadežnega Srca Marijinega. Ministrski predsednik je poslal Kennedyjevi vdovi brzojavko, v kateri ji je ponovno izrazil simpatije ita-

RAZOČARANJE IZ SARAJEVA

Sele v zadnji številki našega lista smo izrekli dvome o učinkovitosti novega zdravila proti raku »HTS«, ki da ga je iznašel neki sarajevski zdravnik. Te dni pa je jugoslovansko ministrstvo za zdravstvo po nasvetu posebne zdravniške komisije, v kateri so bili ugledni specialisti, že prepovedalo nadaljnje izdelovanje tega zdravila, ker »ne ozdravlja rakastih novotvorb, levkemije in podobnih bolezni«. Ta novica je vzbudila hudo poparjenost pri vseh, ki so apali, da je končno najdeno učinkovito zdravilo proti raku, in zlasti seveda pri bolnikih.

Gotovo pa je, da je odkritje učinkovitega sredstva proti raku takorekoč že »v zraku« in da bo znanost v kratkem obvladala tudi to zlo, kot jih je že toliko. Verjetno bo le treba še pospešiti preiskave in dati znanstvenikom na razpolago več sredstev za preiskave.

jela pred mesecem dni na svojem zasedanju v Stockholmu.«

Saša Rudolf je nato zavrnil svetovalca liberalcev Jona glede njegovih nedoslednih trditvev o predčasni volitvah in o zakonskem predlogu proti narodnostni mržnji, ki ga je v deželnem svetu predložil dr. Škerk.

»V zaključnih besedah svojega govora pa želim izraziti vero v nove čase in upanje v boljše razumevanje med obema narodoma, ki živita na naši zemlji in to tako v našem svetu kot v drugih. Prepričan sem, da bo samo na ta način moč najti rešitev za številna vprašanja, ki zadevajo Slovence,« je končal predstavnik Slovenske skupnosti svoj govor v tržaškem pokrajinskem svetu.

PAPEŽ JE SPREJEL DUHOVNIKE, BIVŠE DACHAVSKE INTERNIRANCE

Pavel VI. je sprejel skupino osmih škofov in devetdesetih duhovnikov, ki so bili svoj čas internirani v koncentracijskem taborišču Dachau. Skupino je vodil praški nadškof, kardinal Joseph Beran. Prispeli so iz Nemčije, Avstrije, Luksemburga, Holandije, Belgije, Češkoslovaške in Italije. Iz Poljske je bilo navzočih nekaj škofov in duhovnikov, ki bivajo zdaj v Rimu.

Papež je nagovoril škofove in duhovnike najprej v nemščini, nato v francoščini in končno v italijanščini. Rekel je med drugim, da če je Bog dovolil, da so prišli živiti iz te žalostne, a skrivnostne postaje človeške bolečine, je storil to zato, ker jim je hotel zaupati posebno poslanstvo, to je poslanstvo ljubezni, miru in sloge.

lijanskega naroda za pokojnega predsednika.

V ameriškem kulturnem centru v ulici Galatti 1 v Trstu so predvajali v sredo zvečer barvni dokumentarni film o Kennedyju »Dnevi luči, dan žalosti«.

BOJ PROTI LAKOTI

V Rimu je zasedala prejšnji teden na pobudo FAO, to je Organizacije Združenih narodov za prehrano in poljedelstvo, druga konferenca za boj proti lakoti. Udeležilo se je 300 delegatov 125 organizacij. Predsednik organizacije FAO, dr. Sen, je v začetku konference poudaril, da je potrebno še povečati že veliko pomoč nerazvitim državam. Naglašal je tudi nujnost tesnega sodelovanja med vladami in industrijskimi skupinami za povečanje proizvodnje živil s pomočjo novih tehnik in znanstvenih iznajdb.

Zborovanje o boju proti lakoti se je končalo v soboto, ko se je začela konferenca organizacije FAO. Ob tej priložnosti so tudi počastili 20-letnico te organizacije, ki je bila ustanovljena z namenom, da bi pospeševala napredek v poljedelstvu in v proizvodnji živil, posebno v manj razvitih državah.

POSKUS DESNICARSKEGA UPORA V DOMINIKANSKI REPUBLIKI

V mestu Santiago, v Dominikanski republiki, so preprečili v začetku tedna poskus desničarskega upora, kot je naznanil sam državni predsednik Garcia Godoy. Aretirali so 39 oseb. Poveljniki oboroženih sil pa so izjavili, da so popolnoma na strani Godoyeve vlade, in vojska je tudi takoj zatrla upor.

Tržaškega

Korak naprej, a še vedno premalo

Na povabilo družb Bechtel in Siot, ki sta, kot znano, pred kratkim začeli graditi naftovod Trst-Ingolstadt (Južna Nemčija), so se predstavniki Odbora za pomoč razlaščenecem v torek, 22. t. m., udeležili sestanka s pooblaščenimi funkcionarji omenjenih družb. Sestanku je prisostvoval tudi tajnik Ustanove industrijskega pristanišča. Predmet razgovorov je bilo vprašanje zemljišč v dolinski občini, ki jih družbi potrebuje za postavitev naftovodnega izhodišča. Gre skupno za kakih 57 hektarov zemljišča, kar je glede na ozemlje dolin-

ske občine in njene razmere vsekakor velika površina.

Ne bomo danes ponavljali vsega, kar smo v zvezi s tem važnim vprašanjem že večkrat pisali. Poudariti pa moramo, da pomeni torkov sestanek pravo prelomnico v vsej dosedanji dolgoletni praksi Ustanove tržaškega industrijskega pristanišča, ki ni doslej nikdar dovolila ali pristala, da bi se lastniki zemljišč, na katerih so se gradile tovarne in se sedaj gradijo tudi naprave za naftovod, mogli neposredno pogajati s podjetji in industrijskimi družbami o ceni svojih zemljišč in o drugih pogojih prodaje.

Če je sedaj prišlo do takšnih pogajanj, je to gotovo zasluga vztrajnih prizadevanj Odbora za pomoč razlaščenecem in zlasti otipljiva posledica njegovih številnih tehtnih prizivov tako na tržaško prefekturo kot na državni svet v Rimu. Tržaška prefektura je prizive dejansko spoznala za pravno utemeljene, kar je imelo za posledico, da Ustanova za industrijsko pristanišče danes ni več absolutni gospodar na tem področju, ni več edini in nepreklicni razsodnik za vsa vprašanja, ki zadevajo nakup ali razlaščenje zemljišč, kar je dolgo let bila in kar je hotela biti tudi v zvezi z odstopom zemljišč za naftovod.

Na torkovem sestanku so predstavniki družb Bechtel in Siot sicer naredili korak naprej, zlasti glede cen za zemljišča, ki jih družbi potrebuje za svoje naprave, vendar se te cene predstavnikom Odbora za pomoč razlaščenecem zdijo še vedno prenizke glede na dejansko vrednost zemljišč

v Dolini. Zato se bodo razgovori in pogajanja nadaljevali. Odbor pa je mnenja, da je v tej kočljivi fazi nujno potrebna skupna akcija vseh tistih, ki zastopajo prizadete lastnike zemljišč, zlasti Konzorcija razlaščenecem, če hočemo, da bo uspeh zadovoljiv.

Nabrežina:

OBCINSKIM USLUŽBENCEM BODO IZBOLJSALI PLAČE

Na redni seji občinskega sveta, ki je bila v torek, 22. t. m., je župan sporočil, da je občinski odbor skoraj zaključil razpravo o izboljšanju plač občinskim uslužbencem. Ko bo odbor dokončno izdelal in odobril nove tabele ter jih nato proučil skupno z uslužbenci, bo svoj predlog predložil v razpravo občinskemu svetu. Župan je izjavil, da se bo to najbrž zgodilo v kratkem. Pristojni odbornik je nato svetu sporočil, da je prefekturni upravni odbor končno odobril sklep, da se služba za pobiranje smeti razširi na Nabrežino. Zato se bo služba pričela s 1. januarjem 1966.

Občinski svet je zatem soglasno odobril nekatere spremembe proračuna tekočega leta, zlasti v zvezi z dejstvom, da so se dohodki letos povečali za kakih 7 milijonov lir v primeri s tem, kar je predvideval proračun. Končno je svet sprejel še nekaj sklepov redne uprave.

NA KRASU SO SKRIVALI EKSPLOZIVO

Tržaška kvestura je prejšnji teden odkrila in pobrala iz raznih skrivališč na Krasu tri stote razstreliva. Zaplenila je tudi 50 detonatorjev. Del tega razstreliva je bil ukraden v nekem kamnolomu.

Policija je prišla in zaslišala okrog trideset mladeničev, ki so včlanjeni v »skrajno desničarskih« organizacijah. Osmim je dokazala odgovornost in je tri aretirala. Vendar poteka preiskava v največji tajnosti, ker še ni zaključena.

Pisma uredništvu

RAZBILI SMO ZAČARANI OBROČ

Slovensko zaledje tržaškega mesta gre od miljskih gričev do Grmade. Vasi so tu gosto posejane in v raznih krajih je v teh dvajsetih povojnih letih na različne načine zaživelo kulturno in športno življenje, kje več kje manj. Toda v devinsko-nabrežinski občini je zadnja leta vladala pregloboka tišina. Pomislimo le, da je od 1956 do 1965 zamrla v Nabrežini vsaka javna dejavnost. Zdelo se je, da so se starejši zaprli sami vase in da je mladina vsa zavzeta le z vsakdanjim izživljanjem. Toda letos, ko se spominjamo dvajsetletnice velikega preobrata, da je slovenščina na naših tleh lahko stopila iz ilegale pod svobodno sonce, je tudi v Nabrežini zavel nov veter slovenske kulturne angažiranosti. In tisti, ki smo brez obotavljanja stopili na pot te angažiranosti, smo bili prav mi, mladina, življenje novega življenja. Znašli smo se mladi z ramo ob rami in z roko v roki in nismo najprej pogledali svojemu bližnjemu barvo obleke, pogledali smo si v oči in v vseh teh mladih očeh je žarel ogenj slovenstva. Ta ogenj nam je bil, nam je in nam bo zagotovilo prave poti in podlaga vsemu našemu delu. Takoj so zrastle veliki načrti in velika upanja.

Tako smo letos februarja razpršili dvorano društva »Igo Gruden« in pripravili lepo in zelo obiskano Prešernovo proslavo; sledil je Kosovelov večer in razna druga predavanja. Poleti smo pripravili nekaj uspešnih izletov v Slovenijo, kar je nedvomno pripomoglo k zblizevanju med nami samimi. Poleg kulturnega udejstvovanja pa smo se tudi vežbali v raznih športnih panogah. Dokaz za to je izreden uspeh na letošnjem 8. športnem tednu. Odnegli smo edini pokal v plavanju, kolajno najboljšega športnega društva iz okolice in kar čvanajst diplom raznih športnih panog. Ta športni uspeh smo dosegli, čeprav smo se šele prvič udeležili športnega tedna, čeprav smo začeli vaditi šele februarja in čeprav smo začeli s športom, kot se reče, bolj za šalo. Posebno pa je pri vsem tem razveseljevo dejstvo, da so najbolj navdušeni nad obnovljenim delom prav najmlajši; v tem nam je zagotovilo za vedno lepšo bodočnost.

Znano pa je, da mladina ne razpolaga s finančnimi sredstvi. Zato se javno zahvaljujemo najprej devinsko-nabrežinski občini, ki nas je moralno in materialno podprla, potem tistim vaščanom, ki so nam pomagali pri gradnji športnega igrišča, in končno vsem tistim Slovincem, ki so nam moralno in finančno pomagali pri kulturnih prireditvah. Vsem se seveda najtopleje priporočamo zanaprej, saj naši uspehi dovolj jasno dokazujejo, da njihova pomoč ne gre v zgubo.

Tudi za bodoče imamo že velike načrte. Najprej bo na vrsti lepa Grudnova proslava, tudi dramska skupina se na tihem nekaj pripravlja, c nekem periodičnem listu je bilo govora in v športu bo novo nabrežinsko športno društvo stalno skrbelo za nenehno izboljšanje svojih članov.

Torej nabrežinska mladina se je že prebudila in ve, kaj hoče. Razbila je začarani obroč strankarstva in takoj dosegla odlične uspehe. Na tej podlagi bomo gradili tudi dalje. Naša velika želja je, da bi se krog angažirane mladine in ljudi, ki nam zvesto sledijo, vedno bolj širil in se tudi raztegnil na druge kraje devinsko-nabrežinske občine.

igor

Novo važno opozorilo za optante

Dne 1. decembra 1965 poteče rok, v katerem smejo vložiti na jugoslovanska konzularna predstavništva v Italiji prošnje za izpust iz jugoslovanskega državljanstva vse osebe, ki so svoj čas optirale za ohranitev italijanskega državljanstva in sedaj prebivajo na ozemlju italijanske republike, a so jim jugoslovanska oblastva opcijo zavrnila, oziroma niso zadevne prošnje še rešila.

Prizadete osebe smejo svoj položaj sedaj urediti na osnovi sporazuma, ki sta ga Italija in Jugoslavija podpisali v Beogradu dne 27. novembra 1964. Člen 2 sporazuma namreč pravi: »Jugoslovanska oblastva bodo ugodno rešila prošnje za izpust iz jugoslovanskega državljanstva, ki jih bodo predložili optanti, bivajoči v Italiji. Opcije je treba predložiti v enem letu od izmenjave listin (sporazuma med dvema državama op. ur.). K prošnjam (za izpust iz jug. državljanstva op. ur.) je treba priložiti potrdilo pristojnih italijanskih oblastev, iz katerega izhaja, da bodo prisovici smatrani za italijanske državljanke, kakor hitro prejmejo izpust. Odloki o izpustu bodo prosti kakršneoli takse. Jugoslovanska vlada jemlje na znanje, da bo italijanska vlada smatrala ukrepe o izpustu iz jug. državljanstva za enakovredne odlokom o sprejetju opcij v drugi stopnji.«

Sporazum torej zadeva vse tiste optante, ki prebivajo v Italiji in ki jim je znano, da

jim jugoslovanska oblastva niso rešila prošnje za ohranitev italijanskega državljanstva, katero so vložile na osnovi mirovne pogodbe z dne 10. 2. 1947 ali na osnovi dveh kasnejših italijansko-jugoslovanskih sporazumov (z dne 23. 12. 1950 in z dne 18. 12. 1954).

Vsem optantom zato priporočamo, naj se na pristojnih občinskih matičnih uradih čimprej pozanimajo, ali je bil odlok o sprejetju njihove opcije (decreto d'accoglimento d'opzione) vpisan v knjigo državljanov, kar perdstavlja zaključek celotnega postopka, ki je potreben za ureditev vprašanja državljanstva. Če bi kdo ugotovil, da takšen odlok o sprejetju opcije ni bil vpisan v knjigo državljanov (taka knjiga obstaja v vsakem občinskem matičnem uradu — Ufficio dello Stato civile), svetujemo, da čimprej vloži na jugoslovanskem konzulatu v Trstu prošnjo za izpust iz jugoslovanskega državljanstva. S prošnjo mora hkrati predložiti posebno potrdilo prefekture. To potrdilo pa dobi, potem ko je izpolnil na pristojnem prefekturnem uradu poseben obrazec.

Ker bo predpisani rok kmalu potekel in ker je vprašanje za optante zelo važno, opozarjamo vse prizadete, naj se za zadevo čimprej zanimajo, da ne bo kasneje kakih neprijetnih presenečenj.

ANDREJEV SEMENJ

Kakor vsako leto, so tudi letos v polnem teku priprave za starodavni semenj svetega Andreja. Uradno se začne na ponedeljek po godu tega svetnika, torej bi moral biti v ponedeljek 6. decembra. Letos se bo pa začel že v soboto 4. decembra in bo trajal do 12. decembra. Letos se je priglasilo na poveljstvu mestnih stražnikov kar 300 lastnikov najrazličnejših zabavišč in 250 potujočih trgovcev ali štantarjev. Zabavišča in strelišča letos ne bodo namestili v ulici Roma kot prejšnja leta, ampak jih bodo spravili v ulico Petrarca. Druge »komedije« pa bodo vabile obiskovavce pod svoje šotore na drugih običajnih mestih.

Na pokritem trgu bo odprta razstava domačih vin in srečolov na divjačino. Na izvoznem trgu bodo razstavljeni kmetijski stroji, v nekdanji občinski sejni dvorani pa bo imela svoje prostore numizmatična razstava starega denarja. Ljubitelji lepe umetnosti bo pritegnilo mednarodno pevsko tekmovanje v telovadni dvorani. Zveza trgovcev pa pripravlja tekmovanje najlepših izložb. Osem dni bo Gorica živela v živahnem razpoloženju.

Štmaver:**POGREB**

Prejšnji teden smo pokopali soseda Ivana Pintarja. Kako je bil rajni spoštovan in priljubljen, dokazuje lep pogreb ob veliki udeležbi prijateljev in znancev. Od raj-

Beneška Slovenija**Cedad:****BO HUDA ZIMA?**

Po vseh vaseh Beneške Slovenije je začelo v torek in sredo precej močno snežiti. Doslej je pokrivala snežna odeja le višine nad tisoč metrov. Zdaj je pa nanoslo snega do 20 centimetrov na visoko tudi v dolinske kraje, posebno pod pobočji Matjurja, Ivanaca in Stare gore. Pota proti Črnemu vrhu in Dreki so precej zametena in, kar je še huje, pokrita s poledico. Ljudje se boje, da bodo odrezani od ravnine, če se ne bo vreme sprevrglo, kar pa ne kaže preveč. Temperatura se še niža in tudi močan veter je začel pihati posebno v okolici Čedad. Stari ljudje pravijo, da napovedujejo vsi ti vremenski pojavi prav hudo zimo.

Tavorjana:**CEZ POL STOLETJA**

Naši izseljenci se vedno in skoro vsi radi vračajo v domovino. Nekateri ostanejo v domačem kraju in preživljajo tu svoja stara leta, drugi pa odhajajo nazaj v tuje kraje, kjer so si ustanovili nove domove.

Tak je primer našega rojaka Celestina Bodigoja. Kot triindvajsetleten mladenič je odpotoval leta 1911 v daljno Argentino. Dolga leta je tam trdo delal kot težak in zidar. Počasi pa se je povzpел in je postal zidarski podjetnik. Domovine pa ves čas ni več videl.

Zdaj, ko gre že proti osemdesetim letom, se je Bodigoju zbudilo domotožje in je odplul čez »veliko lužo« obiskat rodne kraje. V domači vasi so ga sprejeli z veseljem in velikimi častmi. Zadržal pa se bo doma le nekaj časa, nakar bo spet šel v Argentino, v svojo drugo domovino.

nega se je poslovil z ganljivimi žalostinkami tudi domači pevski zbor. Pokojnik zapušča ženo Justino, tri sinove in dve hčeri, že odrastli. Vsej družini izražajo sosedje in znanci toplo sožalje z željo, da bi njih oče užival večno plačilo.

Ker smo že omenili naš pevski zbor, pomnimo, da se kar dobro razvija. Na zadnjem nastopu pevskih zborov v Kat. domu v Gorici je odnesel kar prvo nagrado.

ČASTNO IMENOVANJE

Vatikansko glasilo »Osservatore Romano« je 17. t. m. objavilo več imenovanj za člane tajništva v komisiji za vprašanja odnosov z nekatoličani in neverujočimi. V tej važni komisiji sodelujejo škofje iz najrazličnejših delov sveta.

Eden izmed novo imenovanih članov je tudi Slovenec msgr. Janez Jenko, naslovni škof Amfidije, apostolski upravitelj slovenskega ozemlja Gorice, Trsta, Kopra in Reke. S tem uradnim naslovom je označen msgr. Jenko, ki združuje pastirsko oblast bivših upraviteljev msgr. Toroša in msgr. Kjudra.

Pevma:**DVOJE POROK**

Prejšnji teden, v soboto, smo imeli priložnost videti kar dve poroki hkrati v naši farni cerkvi. Tak slučaj se pripeti bolj po redkoma, ne samo pri nas, ampak tudi drugod.

Pred oltar je stopil mlad par, in sicer Jože Peršolja, ki je šofer po poklicu. Za življenjsko družico si je izbral Roberto Kos, ki je uslužbena kot tkalka. Pred oltarjem sta stala tudi ženinov oče Jože in mati Dora, rojena Primožič. Obhajala sta srebrno poroko. Lepo je bilo gledati, kako se starejši rod prepleta z mlajšim. Mlado in staroporočencem kličejo sosedje in znanci: Na mnoga leta!

Marsikomu se čudno zdi, da so nove hiše na nekdanjem Fogarjevem polju še vedno brez stanovavcev. Ta ali drugi bi se že zanimal za naselitev. Toda, ko opazi, da so stavbe nesodobno in neracionalno zgrajene — hlevi so pod isto streho — opusti namero. Vzeti njive v najem in samo od njih živeti, se pa danes tudi ne splača več.

»CECILIJANKA«

Zbori katoliških prosvetnih društev na Goriškem so nastopili prejšnjo nedeljo v Katoliškem domu z običajno »Cecilijanko«. Na sporedu so se menjavali razni pevski zbori; iz Šandreža kar dva, potem iz Podgore, Gorice, s Peči, Rupe, Štmavra, Števerjana, Doberdoba in moški okteti.

Poslušavcem so najbolj ugajale preproste ljudske pesmi. Prav lepo in izglajeno jih je zapel štmaverski pevski zbor pod vodstvom prof. Devetaka. Razzodišče mu je tudi prisodilo prvo nagrado in diplomo. Ljubek je bil nastop otroškega zbora, ki je z domiselnim prihodom na oder žel splošno odobravanje. Splošno se je opazilo, da zbori, ki so si izbrali daljše in zahtevnejše skladbe, niso dosegli dovoljne višine; isto velja tudi za okteti. Spored celotne prireditve se je razvijal mirno in lepo. Prireditelji so poskrbeli, da se je številno

Iz Goriške

občinstvo zabavalo tudi med odmorom, zato je imela nedeljska Cecilijanka prisrčen in domač značaj.

MEDNARODNE PEVSKE TEKME

Goriško pevsko društvo »Seghizzi« pripravlja tudi letos za Andrejev semenj mednarodne pevske tekme, ki bodo že četrte po vrsti. Že v preteklih letih so se jih udeleževali mnogi pevski zbori iz obmejnih pokrajin. Letošnji tekmovalni pevski nastopi bodo v soboto, 11., in v nedeljo, 12. decembra, v veliki telovadni dvorani. Svojo udeležbo je že priglasilo 38 pevskih zborov. Med temi so štirje iz Jugoslavije, dva iz Avstrije, dva nemška iz bocienske pokrajine in dva slovenska iz naših krajev. Nastopilo bo skupno 1314 pevcev in pevk.

Društvo »Seghizzi«, katerega pevski zbor vodi France Valentinčič ml. iz Pevme, zasluzi res pohvalo, ker se toliko žrtvuje za organizacijo teh kulturnih tekem.

PREDAVANJA OB SREDAH

V sredo zvečer je predaval v prostorih kluba »Simon Gregorčič« prof. Gojko Budal iz Trsta o temi »Naši problemi«. Predavatelj je nanizal vrsto svojih pogledov in misli na današnji svet in okolje.

Prihodnjo sredo, 1. decembra, bo pa prišel v Gorico dr. Lavo Čermelj. Na sporedu ima predavanja o življenju primorskih Slovencev v času pred drugo svetovno vojno. Čermelj je znan kot publicist, ki je izdal že vrsto političnih in statističnih publikacij o naši manjšini. Zato bo predavanje brez dvoma privabilo veliko število poslušavcev.

DRAGO MASLO

Cene maslu so v Gorici spremenljive kot vreme. Še pred dobrim mesecem so gospodinje kupovale uvoženo avstrijsko maslo po 1200 lir za kilogram. Trgovci na drobno so zaslužili pri prodaji okrog 200 lir.

Prejšnji mesec se je pa Konzorcij mlekarn v Avstriji pogodil z dvema goriškima podjetjema za izključno prodajo avstrijskega masla. Cena na drobno je brž poskočila na 1360 lir za kilogram. Kaže, da bo cena še zrastle.

Zato je deželni odbornik Bergomas zahteval od predsednika goriške proste cone, naj se na prihodnji seji te ustanove razpravlja, kako zadržati cene maslu.

ZAHVALA

Ob smrti dragega očeta

IVANA PINTAR

se zahvalujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so ga v tako velikem številu spremljali k zadnjemu počitku. Zahvala gre posebno g. župniku, ki se je kljub bolezni potrudil, da ga je spremljal na zadnji poti; pevcem, ki so mu tako lepo zapeli v slovo.

Soproga: JUSTINA DOLJAK. Sinovi: Valentin, France in Avgust. Hči Marica in Anica z družino.

Štmaver - Gorica - Anglija - Avstralija
dne 19. 11. 1965

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dialog s kritikom

(KONEC)

KAJ PA GLEDE NAKLJUCNOSTI?

Stavek: razvoj se giblje iz nižjih v višja psihična stanja, je za Teilharda (Le groupe Zoologique humaine) popolnoma enakovreden stavku: razvoj se giblje iz bolj naključnostnega območja v manj naključnostno. Za Teilharda je namreč psiha prav element organizacije in reda (preno-tenja), materija pa naključnosti (mračštva). To ni moje prikrojavanje Teilhardove teze, marveč M.G.-jevo nepoznanje Teilhardove teze, marveč zmann), filozofije (Bloch, Sartre, Camus, Kierkegaard) in literature (Kafak). Vsi ti avtorji (glej Kierkegaardovo razpravo v istem Mostu — dali smo jo zanalasč, da bi vnesli v številko revije homogenosti) podčrtujejo pomen naključnosti življenja, entropije, smrti, izničjenja (Teilhard: Le Milieu Divin) in absurda eksistence: spričo naključnosti, smrti, itd.

Toliko o informiranosti.

KAJ PA O LASTNINI?

Raymond Aron piše v knjigi »Dix-huit leçons sur la société industrielle«, da je danes dokazano, da gospodarsko rast (croissance) lahko doseže vsako podjetje ne glede na lastninski status.

Do tega zaključka prihajam tudi sam, a sprašujem se še več: zakaj to? Ali je to mogoče, ko pa smo vajeni misliti, da je privatna iniciativa v gospodarstvu vse! Ogovor: tega je kriva objektivizacija verjetnosti. Odločanje perspektivno vedno manj odvisi od posameznika, vedno bolj pa od kompleksa stvari, ki sem ga posrečeno ali neposrečeno imenoval objektivizirana verjetnost (ime sem vzlet iz nekkih probabilističnih pogledov na stvar).

Torej nobeno dogmatsko gledanje na lastnino: za ali proti, ampak ugotovitev, da se dajo podobni rezultati doseči v privatno-lastninskem ali v družbenem okolju. Če bi hoteli danes neko deželo gospodarsko razviti, ne bi začeli niti opravljati privatne lastnine, kjer ta je, niti je znova uvajati, kjer je ni. A na to vprašanje se bom jasneje povrnil na PRIMERU TURIZMA:

Res sem napisal: »Če bi lahko turistično področje vključili v neki širši sistem objektivizirane verjetnosti, bi ga lahko podružabili.«

Moj kritik M.G. pa sedaj vzklikne: Vidite, kako se je ujel! Dejstva so nasprotna. Turizma ni nič podružabiti. Jugoslavija docet!

Toda rekel sem vendar BI. Sklepanja M.G.-ja bi lahko imeli za pravilna, če BI v Jugoslaviji deloval tak izpopolnjen sistem in BI kljub temu J. turizem slabo deloval.

Zaradi jasnosti bom sedaj navedel nekaj predlogov, kako BI bilo moč vzpostaviti tak sistem, in videli boste, da razvoj moje tezo potrjuje:

Izbrati bi bilo treba ekipo sociologov in ekonomistov, ki naj bi razčistili pojem in pojav turizma.

Ti ljudje bi postavili celo vrsto vprašanj in s pomočjo anket in podobnih sredstev iskali nanje odgovore:

- Zakaj ljudje potujejo?
- Kaj pričakujejo od potovanja: mir, oddih, dražljive doživljaje? In kolik odstotek turistov pričakuje eno in kolik odstotek drugo?
- Zakaj so se odločili priti prav sem?
- Kaj jim je všeč?
- Kaj ne?
- Koliko denarja bi potrošili?
- Koliko denarja so v resnici potrošili?
- Kaj so pričakovali in v čem se jim je pričakovanje izpolnilo?
- Kako delujejo potovalni uradi recimo v Nemčiji? Itd, itd.

Slednjič bi imeli elemente za homogeno in izpopolnjeno teorijo o turizmu v Jugoslaviji. Na njeni podlagi bi izdelali lahko:

- a) Načrt za izboljšanje turizma v tej državi.
- b) Obdelali bi finančno plat tega načrta.
- c) Možnosti postopne uresničitve načrta.

Urnovejša analiza bi zelo verjetno pokazala, da sbrva niti niso takoj potrebne milijardne investicije. Morda bi za začetek že pametne in učinkovite smernice odprle neslutene perspektive.

Rezultat?

Hotelir v Bohinju ali v Dolenjskih Toplicah ne bi več čakal pred svojim hotelom, trgjal l'st'i-če z marjetice in se spraševal, če BO ali ne BO kapnil denarni Fritz z Mercedesom (NAKLJUC-

NOST), temveč bi na podlagi organizacije že približno vedel, kdaj in koliko bo turistov (VERJETNOST), medtem pa bi hotel urejevati svoj lokal, kakor so strokovnjaki spoznali, da je Nemcem všeč, če želimo, da se drugo leto povrnejo (OBJEKTIVIZIRANA VERJETNOST).

Kako pa so delali do nedavnega? S police so vzeli Marxa in Engelsa ter brskali pod stolpcem turizem... (RAZREDNO IZHODISCE).

Če bi pa gornja anketa dokazala, da brez privatne iniciative nikakor ne gre, potem bi bilo nujno zopet uvesti privatno iniciativo v obliki hotelov, penzionov, sob...

Toda zgoraj opisani način delovanja ni več nič novega!

Kaj je recimo napravila Italija, ko je lani opazila, da število turistov usiha? Izdelala je anketo, da bi od ljudi zvedela, kaj jim v Italiji ni več všeč. Ko je postalo jasno, da se najbolj jeze na sleparjenje pri cenah in na ropot, je hitro nekaj ukrenila proti sleparskim cenam in ropotu.

To je napravila Italija, država, družba, skupnost, in noben privatni lastnik. Zato dokaj upravičeno trdim, da privatni lastnik proizvajalnih sredstev, kot odločilni činitelj družbe perspektivno izumira. Kakor izumira privatni znanstvenik, kabine- ni filozof, in celo (upam si trditi, čeprav se bo naš pisateljski narod strastno razburil) prva ni pisatelj.

Na koncu me moj kritik M. G. dolži še raznih naglavnih grehov (socializacija in razredna neprotja, socializacija in mi, Novo se poraja iz obstoječega), kjer pa pri najboljši volji nisem razumel kaj misli, čeprav sem se ves večer trudil.

Moje kritika M.G.-ja bi prosil, da mi jih v odgovoru na odgovor bolje osvetli. Seveda, lahko se pa pripeti, da jih zaradi »pomanjklivega oblikovanja svoje lastne osebnosti v intelektualnem in etičnem pogledu« sploh ne bom razumel!

V tem primeru bi bilo pisanje močnega kritika M.G.-ja zaman.

Aleš Lokar

NAČRT ZALOŽBE »LIPA«

Založniški svet založbe »Lipa« v Koprju, kateremu predseduje književnik France Bevk, je sprejel program knjižnih izdaj za prihodnje leto, skupaj 15 del, medtem ko nekatere predloge še proučujejo. Založba želi predvsem posredovati slovenskemu bralcu primorske avtorje, ki so se že uveljavili, dalje želi objavljati znanstvena dela, ki obravnavajo problematiko Primorske in seznanjati ljudi z vidnejšimi novitetami literarne ustvarjalnosti sosednjega italijanskega naroda.

Lepa predstava v Rojanu

Dijaki višjih srednjih šol so pod okriljem Slovenskega odra uprizorili eno zadnjih nedelj na odru Rojanskega doma Timmermansovo ljudsko igro »Župnik iz cvetočega vinograda«.

Drama se zaplete in išče izhoda ob vprašanju vere in nevere. Zgrajena je na principu ljudske igre, vendar ni vsiljivo poučna. Seveda je danes flamski pisatelj Timmermans že nekoliko odmaknjen mlademu rodu. Vendar so njegovi tipi še vedno živi. Dobri župnik, ki je stric in učitelj, Leontina in Izidor ter njuna idealna ljubezen. Se vedno je živ tip župnikove gospodinje — odločne, samosvoje in ukazujoče ženske. Originalen je trgovec z vinom, ki živi v tem Timmermansovem svetu.

Zanimivo je bilo gledati, kako so mladi fantje in dekleta z resnostjo in predanostjo igro zaigrali. Zdelo bi se, da jih ne bo mikala zaradi časovne odmaknjenosti. In vendar je povsem zaživela. Nikjer ni bilo čutiti najmanjše zadrege.

Posebej je treba omeniti Borisa Fabjana kot župnika. Izoblikoval je njegovo podobo dosledno in jo izdelal tudi v finesah.

Nataša Sosičeva pa je igrala Leontino. Včasih se je zdelo, da vlogo živi, ne samo igra. Posebno doživeto je podala tople čustvene prizore. Lepo je odigral vlogo Izidorja Danilo Pertot, čeprav je komaj mogel iz svojega osebnega mehkega temperamenta. — Posrečena je bila kuharica Zofija Anice Pregitve in še Gomar Ivana Sosiča, Van Mol Stojana Žerjava, Mice Zand Anemarije Kralj,

RAZISKOVALEC SLOVENSKEGA PROTESTANTIZMA

Dr. B. Zimmermann

Te dni se je mudil v Trstu dr. Bernhard Zimmermann z Dunaja, znani raziskovalec zgodovine protestantizma pri Slovencih in Hrvatih. O svoih izsledkih, zlasti iz Trubarjevega časa, je objavil že precej člankov in razprav.

Dr. Bernhard Zimmermann je bil pred upokojitvijo evangeličanski župnik na Gradiščanskem ed koder je tudi doma, in tam se je seznanil tudi s tamkajšnjo hrvaško manjšino.

Te dni je obiskal Buzet v Istri, kjer je bil rojen znani protestantovski pisatelj Konzul, da bi zbral še nadaljnje podatke o njegovem življenju. Obiskal je tudi ravnatelja Studijske knjižnice v Mariboru prof. Dolarja in stopil v stik z Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, v zvezi s svojimi študijami. Opozoril ju je med drugim na neko doslej še neznano delo prekmurskega protestantovskega pisca Küzmiča, ki ga je sam odkril v neki madžarski knjižnici.

zdravnik Igorja Simončiča ter Lajnar Stojana Sosiča v narečni govorici.

Predstava je resnično ugajala. Z Zanimanjem ji je sledilo nad 200 mladih gledalcev. Predstavo je z dijaki pripravil prof. Jože Peterlin.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA NA RADIU TRST A

Ta teden je začel radijska postaja Trst A niz oddaj iz zgodovine slovenske dramatike. Pred dobrim letom je bil na programu prerez italijanskega dramskega slovstva, ki ga je pripravil prof. Josip Tavčar skupno s prof. Jožetom Peterlinom.

Ze tedaj je radijsko vodstvo napovedalo, da ima v načrtu prav tako prikaz slovenske dramatike. To delo je zaupalo prof. Jožetu Peterlinu, ki ga je skupno s prof. Tavčarjem tudi pripravil.

Prva oddaja je bila v tork. Presenetila nas je prijetna stara govorica, v kateri so govorili, ko so igrali pasijonske igre in Drabosnjakovega »Izgubljenega sina«. Radijski oder, ki izvaja posamezne odlomke, se je namreč poslužil stare govorice, da bi podal čimbolj verno sliko našega gledališča pred dvesto in več leti.

Oddaja je bila zelo zanimiva in tudi prijetna. Ta prikaz slovenskega gledališča je vreden, da opozorimo nanj slovensko javnost, na drugi strani pa je potrebno izreči RAI-ju priznanje nad to novo in lepo pobudo. Oddaje bočjo vsak tork ob 21. uri.

GOSPODARSTVO

Industrijska proizvodnja v Sloveniji

Industrijska proizvodnja v Sloveniji je bila v prvih desetih mesecih letos za 5,2% večja od lanske v istem razdobju. Toda oktobra se je sorazmerno precej zmanjšala, tako da je bila le 0,9% večja kakor v oktobru 1964. Vzrok za to so zmanjšane dobave električnega toka od 11. oktobra naprej. Nekatere tovarne pa so se znašle v težavah tudi zaradi problemov v zvezi z gospodarsko reformo, ker se je zmanjšala domača potrošnja. Tako skušajo podjetja delati več za izvoz. Proizvodnja premoga pa je v oktobru celo zaostajala za proizvodnjo v lanskem oktobru. Kritična je preskrba slovenskih rudnikov z jamskim lesom. Celotna proizvodnja premoga v desetih mesecih letošnjega leta je bila le za 1% nad lansko v istem razdobju.

Slaba preskrba z »reprodukcijskim materialom«

Glavni vzrok težav v slovenski industriji pa je še vedno slaba preskrba z »reprodukcijskim materialom«, to je s surovinami in rezervnimi deli. Stanje zaostrejuje tudi finančne težave zaradi pomanjkanja obratnih sredstev, kot piše slovenski tisk. To velja posebno za kovinsko in električno industrijo. V usnjarski industriji tožijo nad nezadostno preskrbo s surovimi kožami. V tekstilni industriji je neredna preskrba z bombažem. Boljša pa je postala v oktobru preskrba s surovinami v industriji gume, zato je tudi proizvodnja boljša.

Od aprila do oktobra letos se je zmanjšalo število zaposlenih v slovenski industriji za okrog 5000. V oktobru je bilo 1,8% manj zaposlenih v slovenski industriji kakor v oktobru lanskega leta. To je seveda v zvezi z gospodarsko reformo, ker odpuščajajo premalo produktivno delovno silo, predvsem nekvalificirane delavce. Vendar se je ponekod dogodilo, da so se skušali znebiti tudi strokovnjakov, ki so bili nepotni raznim malo kvalificiranim »direktorjem«, in so se ti bali, da bi jih izpodrinili. To je verjetno tudi vzrok pojave, da je sorazmerno veliko mladih strokovnjakov, tudi visoko kvalificiranih, brez službe ali pa odhajajo na delo v Nemčijo, medtem ko v večini podjetij celo primanjkuje visoko kvalificiranih strokovnjakov. Včasih pa se ti tudi branijo »iti na teren« in se tiščijo rajši v Ljubljani po pisarnah, kot lahko beremo v slovenskem tisku.

Jugobanka ima monopol nad devizami

Na splošno pa slovensko industrijo najbolj »tišči« vprašanje deviz. Jugobanka v Beogradu ima namreč monopol nad devizami in jih deli po svojem ključu, ki je bolj malo pregleden in še manj logičen, in tako so mnoga slovenska podjetja neprestano v stiski za devize, s katerimi bi si mogla nabaviti surovine in nadomestne dele za stroje, da niti ne govorimo o novih strojih. Če bi imela na razpolago surovine in nadomestne dele, bi lahko tudi več izvažala in dotok deviz bi bil večji in stalnejši. Slovenski tisk je poln tožb zaradi pomanjkanja deviz.

Zdi se, da je ravno Jugobanka najšibkej-

ša točka jugoslovanskega gospodarstva in da bi morala reforma zajeti predvsem njo. Slovenska (in tudi mnoga druga rentabilna podjetja v državi) zahtevajo, naj razpolagajo z devizami predvsem tisti, ki jih z izvozom prislužijo. Toda Jugobanka, ki ima naravnost nerazumljivo veliko oblast v jugoslovanskem gospodarstvu in ga dejansko dirigira, je za te tožbe doslej gluha. Vprašanje je, kako dolgo se bo lahko delala gluha spričo nujnih potreb in nujnega razvoja k smotrnosti in učinkovitosti v jugoslovanskem gospodarstvu, razvoja, ki ga je gospodarska reforma močno pospešila.

Zgodnje pretakanje letošnjega vina

Le prav redki naši vinogradniki so zadovoljni z letošnjo trgatvijo. Ali ni grozdje dozorelo, ali je gnilo, samo v redu ga je bilo prav malo.

Kdor je vmoštil zdravo grozdje, naj pretaka po navadi.

Kdor je vmoštil zdravo, a ne dovolj dozorelo grozdje, naj pretoči bolj pozno, da se bodo kisline nekoliko spremenile, vžlahnile — kot pri teranu.

Kdor pa je vmoštil gnilo grozdje, mora svoje vino pretočiti, čim je jenjalo kipeti in se je nekoliko zbistrilo. Taka pa so trenutno skoraj že vsa vina ali pa bodo v kratkem. — Zato je potrebno, da vino takoj preizkusimo, dali menja barvo, če počrni.

Da to ugotovimo, vzamemo iz vsakega soda kozarec vina in ga postavimo na sod. Najbrž bo vino potemnelo že v 24 urah skoraj, gotovo pa v 48. Takim vinom dodamo 2 kocki enososine ali 10 gramov metabisulfitna na 1 hl, najbolje kar zdrobljeno in raztopljeno v vinu; raztopimo zlijemo na to v vino in na vrhu malo premešamo. Globokega mešanja si sedaj ne moremo privoščiti, ker bi dvigali slabe drožje na vrh.

Drožje od novega vina pa je letos res slabo in je mnogo primerov, da je začelo že gniti in da vino zaudarja in ima okus po gnilih jajcih. — Teden dni potem, ko smo dodali vinu enososine oziroma metabisulfitna, vino pretočimo. To pretakanje naj se ne izvrši s sesalko, to je iz sode v sod, marveč iz sode v večjo odprto posodo in od tam v sod.

Duh in okus vina po gnilih jajcih

Mnoga letošnja vina imajo zelo odvraten duh in okus. Ne dišijo, pač pa smrdijo kot gnila jajca, okusa pa so zelo zagatnega, neprijetnega. Nekatera vina so postala taka takoj, še med kipenjem, druga pozneje med tihim vrenjem ali pa tudi že po končanem vrenju. Odkod ta neprijetnost, ki dela mnoge vinogradnike nesrečne, ker ne vedo vzroka in si tudi pomagati ne znajo?

Neprijetnemu duhu in okusu po gnilih jajcih je za podlago, za izhodišče, vedno žveplo. Mnogi vinogradniki mislijo, da je kriv metabisulfit ali amonijev žvepleni fosfat, ki sta bila svetovana kot dodatek grozdju ali svežemu moštu. Obe navedeni sredstvi pa sta v tem oziru popolnoma ne-

DEŽELNI PRORAČUN ZA LETO 1966

Deželni odbor je predložil ob koncu preteklega tedna proračun za leto 1966. Proračun določa 29 milijard in 425 milijonov izdatkov, eno milijardo in 840 milijonov več kot v letu 1965. Okrog 22 milijard bo šlo za investicije produktivnega značaja. Kritični bodo izdatki v zvezi z zakoni, ki so bili že sprejeti, in s tistimi, ki jih še preučujejo. Teh je kak ducat.

Kar zadeva novosti v deželnem proračunu za prihodnje leto, je omeniti izdatek treh milijard in 200 milijonov za deželno družbo za financiranje in 150 milijonov za službo takojšnje cestne pomoči v Furlaniji-Julijski Benečiji.

Vsak človek je ne le on sam, ampak tudi posebna točka, v kateri se križajo pojavi sveta.

(Hermann Hesse)

dolžni. Povzročitelja moramo iskati v navadnem žveplu in še nekaterih drugih okoliščinah. Te so: Pozno, to je malo pred trgatvijo žveplano grozdje ohrani in prinese žveplo v klet in tako pride žveplo v mošt in v sode. Ravnotako spravimo žveplo v sode z nepravilnim žveplanjem oziroma z gnanjem debelih žveplavih trakov, s katerih žveplo kaplja. — Zato pa: kdor hoče v kletarstvu še vedno uporabljati žveplo, naj uporablja samo azbestno žveplo ali na traktih ali v kolesčkih. Če pa takega žvepla nima, naj uporabi metabisulfit ali pripravke na podlagi tega, kot sta enososina in tanisol. Vsekakor pa je potrebno opustiti žveplanje mokrih sodov z navadnim žveplom.

V naših razmerah sta odvisna okus in duh vina po gnilih jajcih najpogosteje od slabih drožij. Te začnejo gniti in razpadati in tako nastane oni neprijetni duh in okus. V drožeh so namreč beljakovine — kot v jajcu.

Mnogi opazovalci so ugotovili, da se večkrat razvijeta neprijetni duh in okus po gnilih jajcih iz grozdja, ki je rastlo na trtah, ki so bile močno pognojene s hlevskim gnojenjem. — So pa najbrž še nekateri drugi vzroki tega neprijetnega pojava.

Zdravljenje

Zdravljenje takega vina ni vedno enostavno, ker le redko poznamo pravi vzrok pojava. Zato pa menimo najprej, da tiči vzrok v žveplu. Če bi bilo to res, bo vino izgubilo slab okus in duh že s tem, da ga dobro prezračimo in ga parkrat prelijemo z bakrenimi posodami in ga pustimo teči skozi bakren lij. Če pa to ne pomaga in zavisi neprijetni okus in duh od gnitja drožij, raztopimo v vinu po 15 gramov metabisulfitna na 1 hl ali odgovarjajočo množino enososine ali tanisola — navadno po 2 kocki ali hlebčka na 1 hl. Čez teden dni pretočimo. Raba kotlene posode in kotlene lija je vedno priporočljiva. — Če uspeh ne bi bil popoln, moramo vino še čistiti, a prej mu dodati po 100 gramov kemično čistega oglja na hl.

Opozarjamo kletarje, da vina z duhom in okusom po gnilih jajcih čimprej ozdravimo, ker drugače se žveplo združi z alkoholom in taka vina je potem mnogo težje zdraviti.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

OBGLAVLJENJE SLOVENSKEGA URADNIŠTVA SE NADALJUJE

Konec januarja 1924 je dobilo 12 pisarniških uradnikov na goriškem sodišču obvestilo, da je vladna komisija predlagala njihov odpuščanje iz službe.

Odgovoriti morejo, če se jim zdi, v teku desetih dni na razne očitke po večini političnega značaja, kakor pred časom sodniki. Pomagano jim pa ne bo nič, vrženi bodo na cesto.

Krivica, ki jim grozi, vpije do neba. Po dvajset — do tridesetletnem vestnem uradovanju so nemilostno odslovljeni kot nadležni berači. Vsi imenovani gospodje so v mestu in v goriški okolici dobro znani.

183.

Dr. E. BESEDNJAK

Naše ljudstvo je imelo do njih zaupanje in je pri njih dobilo vse potrebne informacije. Zlasti sedaj po vojni, ko je zaradi vojne odškodnine imel skoro vsakdo na sodišču opravka, so šli našim ljudem navadno hvalevredno na roko in so nudili marsikatero pomoč.

Ker so s par izjemami sami Slovenci, so znali naš jezik in so se z našimi ljudmi lahko sporazumeli. Kolikega pomena je bilo to za poslovanje uradov, ve vsakdo, ki je imel le količkaj vpogleda v uradovanje goriškega sodišča. Razen tega so imenovani

gospodje tudi čutili z našim ljudstvom, so videli njegove stiske in težave in se zaradi tega niso plašili dela.

Od sedaj bo drugače. Če bodo vsi zgoraj označeni nameščenci odpuščeni, potem bo cela vrsta uradov zaprtih ali pa bodo dela tako počasna, da ne bo mogoče nikdar priti z njimi nikamor. Škoda, ki jo bo zaradi tega trpelo prebivalstvo, bo neizmerna.

ZAKAJ SPORAZUM Z ITALIJO NE UGAJA?

Pogodba, ki sta jo sklenila Jugoslavija in Italija, se je glasila dobesedno takole: »Vlada Njegovega Veličanstva kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev in vlada Njegovega Veličanstva kralja Italije, trdno odločeni, da zagotovita mir kakor tudi uspehe, dosežene v teku velike vojne in potrjene po mirovni pogodbah, sta se sporazumeli za sledeči dogovor, vsled katerega bo zagotovljeno prijateljstvo med obema kraljevinama in vzajemno spoštovanje njunih pravic na kopnem in na morju.

Člen 1. Obe pogodbeni stranki se obvezujeta, da se bosta podpirali sporazumno ter da bosta iskreno sodelovali v ta namen, da se ohrani uredba, določena v mirovni pogodbah — trienonski, senžermenski in nenillyski — ter da bosta spoštovali in izvajali obveze, določene v teh pogodbah.

Člen 2. V slučaju, da bo ena podpisanih strank, ne da bi bila ona izzvala napad, na-

padena od ene ali več držav, se obvezuje druga stranka, da ostane nevtralna ves čas, ko bo trajal spor.

Istotako se za slučaj, da bi bili varnost in interesi ene stranke ogroženi od silnega napada, druga stranka obvezuje, da ji bo nudila politično in diplomatsko pomoč z dobrohotnim posredovanjem in namenom, da odpravi zunanji vzrok takih nevarnosti.

Člen 3. V slučaju mednarodnih zapletajev in ko bosta podpisani stranki smatrali, da so ali bi mogli biti njihovi skupni interesi ogroženi, se podpisanki obvezujeta, da se sporazumeta glede ukrepov za svojo skupno obrambo.

Člen 4. Trajanje pogodbe je določeno na pet let, more se pa odpovedati ali podaljšati leto dni pred zapadlostjo.

Rim, 27. januarja 1924.

Istočasno je bil podpisan sporazum o Reki. V bistvu določa dogovor sledeče: Italijanska vlada priznava jugoslovansko oblast nad pristaniščem Barošem in Deltom, jugoslovanska pa italijanska nad Reko.

Jugoslovanska manjšina na Reki bo imela vse one pravice, kot jih ima italijanska manjšina v Dalmaciji. Jugoslovani v Istri, na Tržaškem, na Goriškem in v Beneški Sloveniji bodo ostali brez zaščite. Slovenci in Hrvati so bili po večini žrtvovani. Ti vzroki so bili povod, da je predložil dr. Anton Korošec kot voditelj opozicije parlamentu resolucijo, v kateri je zahteval odklonitev sporazuma. Toda Pašič in Ninčič sta bila dovolj močna, da sta dobila večino v radikalnem klubu in v parlamentu.

(Dalje)

Princ Florizel in mr. Rolles sta odšla proti vratom majhne hotela, kjer je ta zadnji stanoval. Imela sta dolg razgovor; duhovnika so globoko ganili strogi in hkrati nežni prinčevi očitki.

»Izgubljen človek sem!« je vzklikal. »Pomagajte mi, pomagajte mi vi, povejte mi, kaj mi je storiti... Ne, prav gotovo nisem več vreden, da bi bil duhovnik, pa tudi za nepridiprava nisem sposoben.«

»Zdaj, ko občutite kes in ponižnost, vam nimam kaj več svetovati,« je odvrnil princ. »Skesan človek ima opraviti z Bogom in ne s knezi. Toda če že ravno hočete še en nasvet, vam svetujem, da greste kot naseljenc v Avstralijo. Tam si najdete kako trdo delo na svežem zraku in pozabite na to, da ste bili duhovnik in da ste si kdaj pozeleli tisti prekleti dragi kamen.«

»Ja, prekleti!« je rekel Rolles. »A kje je zdaj? Kakšno nesrečo bo še prinesel ljudem?«

»Zdaj ne more več škodovati,« je odgovoril princ. »Zdaj je v mojem žepu. In to naj vam bo dokaz, kako trdno zaupam v vaše kesanje.«

»Oh, pustite, da vam stisnem roko...«

»Ne,« je odvrnil princ, »zdaj še ne.« In te zadnje besede je tako poudaril, da se je mladeniču zdelo, da je glede tega zelo odločen.

Ko je princ odšel, je gledal mr. Rolles s praga za njim, dokler mu ni izginil izpred oči, in prosil Boga, naj blagoslovi tega tako izredno dobrega človeka in ki je tudi sposoben dati tako dober nasvet.

Princ je nato več ur sam hodil okrog po najbolj samotnih ulicah. Tisoč težkih misli ga je gnjavilo. Kaj naj napravi z diamantom? Ali naj ga vrne lastniku, katerega pa ni smatral za vrednega, da bi posedoval tak dragulj, ali pa naj ga z odločnim dejanjem enkrat za vselej odtegne človeški pohlepnosti? Zdelo se mu je, da mu je prav božja previdnost spravila dragulj v roke. Vzel ga je iz toka in ga občudoval pri luči uličnih svetilk. Njegova velikost in njegov čudoviti blesk sta ga vedno bolj potrjevala v prepričanju, da bo povzročil še nove hude nesreče na svetu.

»Bog naj mi pomaga,« je vzkliknil sam pri sebi, »še malo naj si ga ogledujem, pa bom tudi jaz postal zločinec zaradi nje-ga.«

Cetudi se še vedno ni bil odločil, kaj naj stori, se je končno

41

MAHARADŽOV DIAMANT

R. L. STEVENSON

Dogodivščine princa Florizela z detektivom

napotil proti majhni elegantni palači, ki je stala na bregu reke in ki je bila že več stoletij last njegove kraljevske družine. Na visokih stebrih pri vhodu je bil vklesan češki grb, in kdor je šel mimo, je lahko odkril vrt, poln izbranih cvetic, in štokrljo, morda edino v Parizu, ki je čepela na svoji hišici. Sluge resnega videza so se sprehajali pred palačo sem in tja in od časa do časa so se hišna vrata odprla in izza njih je privozila kaka kočija pod obsežnim obokom.

Ta hiša je bila iz mnogih razlogov vsč princu Florizelu, in nikoli se ji ni približal, ne da bi začutil tisto veselje, ki ga občuti človek, ko stopa v svoj pravi dom, kar je tako redko čustvo v mogočnikih. Tistega večera se je ustavil pred palačo in opazoval obsežno streho in blede razsvetljena okna, pri čemer je čutil globoko in vedro zadovoljstvo.

Že se je približal vratcem za hišo, skozi katera je navadno vstopal, ko je stopil iz teme neki človek in se mu priklonil.

»Imam čast govoriti s princem Florizelom Češkim?«

»To je moj naslov. Kaj želite?«

»Detektiv sem in moram izročiti Vaši visokosti to pisemce policijskega prefekta.«

Princ je vzel pisemce in ga naglo preletel v svetlobi ulične svetilke. Z mnogimi opravičili je prosil prefekt, naj sledi prinašavcu pisemca na policijsko prefekturo.

»To pomeni z drugimi besedami, da sem aretiran,« je rekel Florizel.

»Visokost,« je odgovoril detektiv, »prepričan sem, da ni nič bolj tuje namenom policijskega prefekta. Opozarjam vas, da nimam nikakega naročila za aretacijo. Gre le za preprosto formalnost, ali bolje rečeno, za neko nujno pojasnilo, katero je Vaša visokost dolžna oblastem.«

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Razgovor z Bojanom Pavletičem

Ob zelo lepem uspehu 8. »Borovega« športnega tedna v Trstu smo naprosili za razgovor njegovega glavnega pobudnika in organizatorja, prof. BOJANA PAVLETICA:

Kako ste zadovoljni z letošnjim 8. športnim tednom »Bora«?

Pravzaprav sem zadovoljen prav tako, kot z vsemi prejšnjimi športnimi tedni. Človek vedno občuti zadovoljstvo, ko vidi, da stvar s katero se ukvarja napreduje. Vsako leto je ta prireditelj boljše od prejšnje. Tako je bilo tudi letos.

Kaj se vam zdi najlepša in najbolj razveseljiva plat te športne manifestacije slovenske mladine na Tržaškem?

Da je občutena. Mladina čuti z njo in za njo. Doživlja jo, to je nekaj njenega, nekaj kar pričakuje vsako leto in nato živi s to manifestacijo ves čas njenega trajanja. Mladi ne ostajajo pri tej manifestaciji le »gledalci«, ampak so njeni akterji, pa čeprav ne nastopajo in ne sede na tribuni. Športni tedni postajajo del življenja naše mladine.

Kaj menite, kaj je vzrok takega navdušenja mladine?

Delno je temu vzrok formula prireditve, delno dejstvo, da je to daleč najbolj množična prireditev take vrste med našo manjšino sploh, zato zajame velikansko število ljudi (za naše pojme in pogoje, kajpak). Ta angažiranost pa seveda povzroča vneto, ki je osnovni pogoj za navdušenje take vrste.

Katere panoge so se posebno izkazale?

V množičnosti skoraj vse, kakovostno pa predvsem moška odbojka, kjer smo videli v finalu igro, ki je bila vredna tudi najboljšega srečanja 2. italijanske lige, v gotovih trenutkih pa morda celo prve.

V čem ste čutili še pomanjkljivosti?

Sodniki! Kot na vseh naših področjih manjka srednja generacija tudi v športu. Sodniki pa povsod črpajo svoje kadre iz bivših športnikov srednjih let. In teh pri nas ni. Mladina pa hoče sama vsa tekmovali, zato je sodniški kader dokaj improviziran in pogosto — kljub najboljšim nameram — nestrokovno in kar je morda še huje — neavtoritativno.

Kaj bi si želeli za 9. športni teden?

Nič posebnega: boljši športni teden od letošnjega. Vedno rad segam po dosegljivih stvareh. In ta želja res ni nedosegljiva.

Kaj pa vas je letos najbolj negativno prizadelo?

Nezgodenost dela našega občinstva, zlasti nogometnega. Sport MORA človeka oblikovati zunanje notranje. Prvak, ki se vede nezgodno, preklinja, se obnaša grobo do soigralcev, sodnikov itd., NI športnik. To je človek kakovostnih mišic, čd tu do športa pa je še zelo daleč. To naj vedo vsi naši mladi ljudje.

Kako je ženska mladina reagirala na športni teden?

Kakovostno srednje zadovoljivo, številčno pa zelo dobro. Zlasti v atletiki, odbojki in namiznem tenisu, pa tudi v plavanju.

In kakšen je bil odmev pri najmlajših?

To so vedno najbolj hvaležni udeleženci ST. Njihova udeležba je bila letos še zlasti velika. To je najboljše poročilo, da ima drevo športnega tedna že zdaj dobre korenine.

Kakšno podporo ste dobili s strani javnosti?

O tem težko sodim, ker mi komentarji o tej prireditvi v naši javnosti niso znani. Zdi se mi pa, da je javnost ugodno sprejela športni teden, tudi na podeželju.

In kakšno s strani naših slovenskih občin in političnih ustanov?

Vse slovenske občine na Tržaškem so nam poudarile lepa darila v obliki nagrad za tekmovalce in so s tem prvič tudi uradno priznale »veseljivost« te manifestacije, ki postaja last vsega zamejstva in ne le tržaških tekmovalcev. Ob zaključni slovesnosti so nas s svojo prisotnostjo počastili tudi skoraj vsi vidnejši politični predstavniki naše manjšine in so s tem dali ST tudi tisto politično težo in vrednost, ki jo vsekakor zasluži, čeprav je to le športna prireditev. Obenem pa je seveda to za naše mlade športnike izredno priznanje.

Kako je bilo s sredstvi?

O tem je bolje, da ne govorimo. Da smo za tako beraške denarje spravili skupaj tolikšno prireditev, je v malem pravi čudež. Tukaj smo se tudi mi poslužili sistema zgolj »notranjih rezerv«.

Je našel po vašem mnenju športni teden primeren odmev tudi v javnosti v Sloveniji, ki se zanima za življenje naše manjšine?

Ce slovenska javnost našemu delovanju sledi, je težko ugotoviti. Drugače pa — čeprav bi takšno prireditev tudi v slovenskih razmerah ne mogli spregledati — se nas marsikateri časopis ni niti spomnil. Med temi je molčal tudi edini slovenski športni časopis Polet, ki ga tudi v Trstu precej berejo. Izjema pri tem je bil — vsaj kolikor je nam znano — časopis »Delo« in pa ljubljanski oz. koperski radio, ki je poslal posebnega reporterja in je dnevno poročal o ST in mu v nedeljo posvetil zelo lepo reportažo.

Kateri so po vašem mnenju najboljši rezultati športnega tedna?

Sodniki so včasih kakšno napako tekmovalcev spregledali. Prizadeti tekmovalci pa je sam dovolil roko in priznal napako, ki je sodnik ni videl. To »enobvezno« poštenje mladih ljudi je najboljši rezultat na naših ST.

Kako je z glasovi o zgraditvi nove telovadnice oziroma športne dvorane na stadionu pri Sv. Ivanu?

Najprej je misel, potem glas, sledi akcija, delo in rezultat. Trenutno smo nekje med mislijo in glasom.

In kaj bi si želeli v svoji športni karieri, če bi vedeli, da se vam bo uresničilo?

Nekaj, kar se ne bo nikoli: da bi imel dan vsaj 48 ur.

AKADEMIJA GLASBENE MATICE

Prejšnjo soboto je priredila Glasbena Matica slovesno akademijo v počastitev 20. obletnice obnovitve svojega delovanja. Dvorana Kulturnega doma je bila polno zasedena. Ravnatelj dr. Gajmir Demšar je v uvodnem govoru poročal o kulturnih potrebah in težavah, s katerimi se je morala boriti šola Glasbene Matice.

Govoru je sledil koncert, ki je bil razdeljen na dva dela: v prvem, muzikalno zahtevnejšem delu, je izvajal orkester pod vodstvom profesorja Kjudra Merkušjevo »Arijo za šolski orkester«. Ta skladba, ki ni tako šolska, je duhovito zasnovano delo, nov prispevek k naši instrumentalni glasbi in kaže oblikovno dognanost in iskreno melodično linijo, ki je kljub modernemu občutju dojemljiva tudi povprečnemu poslušalcu. Za tem je nastopila mala pianistka Magda Kuret, ki je izvajala Plattijev dokaj zahtevni koncert v G-duru. Nadarjeni violinist Zarko Hrvatlić se je pogumno lotil Bachovega koncerta v a-molu. Tudi on kaže solidno šolanje.

V drugem delu sporeda je nastopil kot gost tenorist Rudolf Franc, član ljubljanske Opere, ki je krasno zapel dve Simonittijevi pesmi.

Sledili so nastopi mladinskih pevskih zborov iz Devina, Nabrežine, z Opčin, Proseka-Kontovele in iz Trsta, ki so zbudili med poslušalci navdušenje s svojim ljubkim petjem. Mali pevci so zapeli ob spremljavi orkestra Škerjančev »Uspavanko« in »Vlak«, obe v Kjudrovi instrumentaciji. Srebrno ubrano je zvenelo njihovo petje. Nato so izvajali mladinski zbori in moški zbor Prosek-Kontovel z orkestrom zelo učinkovito Kjudrovo »Kolo«. Moški zbor pa je nato zapel z vzorno pripravo še dve Sedoievi pesmi, tudi z orkestrom, in sicer »Večer na sidrišču« in »Prišla je tudi k nam pomlad« v pestri Kjudrovi instrumentaciji. Na koncu sporeda pa je zapel zbor še ognjevito Vrabčev »Zdravico«. Pri teh pesmih so se odlikovali solisti s svojimi lepimi glasovi: Viktor Stoka, Darij Zlobec in Rado Briščik. Akademija je dosegla popoln uspeh in izvajalci so želi obilo odobravanja polne dvorane. Ves koncertni spored je dirigiral Oskar Kjuder. Zbore so naštudiral Erminij Ambrožet, Ignacij Ota, Ivan Sancin, Sergej Radovič in Nada Zerjal.

ŽENA IN DOM

STRAH PRED POROKO

Pogosto imamo priložnost, da ugotavljamo pri mladih ljudeh odpor proti zakonu in strah pred odgovornostjo, ki jo nalaga družinsko življenje. Ta pojav bi lahko označili, kot še marsikak nov pojav, za plod modernega časa. Pri tem gre za usodo zakona in za vse, kar je z njim v zvezi, za družino, ki je celica, bistveni element družbe in zasnova človeškega sožitja. Morda so bili problemi v zvezi s trdnostjo družine in sreče v zakonu vedno živi v človeškem rodu, a v današnjih dneh, ko je vedno bolj razgaljeno vse dejanje in nehanje ljudi, še bolj pade v oči, da postaja sveti zakon, ta globoka združitev dveh ljudi za vse življenje, ki ima za cilj razmnoževanje človeškega rodu, vedno manj privlačen za nekatere mlade ljudi.

Kje naj sedaj iščemo vzroke za to antipatijo? Pri moških? Pri ženskah? V načinu življenja, ki je spremenil težnje in želje večine ljudi?

Ker je ta kotiček ženski, se lotimo moških. Četudi smo v 20. stoletju, je dejstvo, da so še vedno moški tisti, ki nas »prosijo za roko« — pa četudi mnogi pravijo, da ga je »ona diplomatsko zapeljala v hodnik brez izhoda«, potem pa »sramežljivo privolila«. In dokler ne bo drugače, to je, dokler ne bo ženskam priznana, da si tudi one lahko izberejo svojega ženina in ga poročijo, se poglabimo pač v moško psihologijo in skušajmo razumeti, opravičiti ali ožigosati njihova pretehtavanja »pro in contro«, ko se v mislih lotijo vprašanja ustanovitve nove družinske zveze.

Ni malo moških, tam med tridesetim in štiri-desetim letom starosti, ki so dosegli zadovoljiv družbeni položaj, ko nimajo več gmotnih problemov, pa se ne morejo in ne morejo odločiti, da bi se oženili. Česa jih je strah? Morda imajo še vedno pred očmi malo zastarelo zakonsko sliko, ko je naenkrat vsakršne svobode konec, ko je mož obsojen na dolge večere doma v copatah in mora poslušati tarnanje žene in cmerjenje otrok. Ali res postane ženska, še do včeraj duhovita in

privlačna družica v vlogi zaročenke, kar naenkrat dolgočasno bitje, nekaj tiran nad fizično in duševno svobodo moža? Če ženska res zaigra tako vlogo, potem je precejšnja krivda na njeni strani, a menim, da sta se ženska psihologija in diplomacija v časih, ko je žensk vedno več in moških vedno manj ter je v »boju« zanje vedno več konkurence, prilagodili novemu položaju.

Raje pogledjmo v moško psiho, ki je veliko manj pripravljena na kompromise in odpovedi. Kaj je treba moškemu — po njegovem prepričanju — žene in družine, če si za majhen denar lahko zagotovi čiste srajce, zlikano obleko in hrano po želji. Ves prosti čas pa lahko posveti službi, zabavam, dolgim pogovorom s prijatelji pozno v noč. Vse to prinaša večje ali manjše zadovoljstvo in dozdevno srečo, a nečesa globečnega, ki je bilo in bo gonilo človeškega življenja, v tem ni. »Človeku ni dobro samemu biti« — to je star rek, a še vedno velja. In človek ni sam, če ima nekoga, ki ga ima rad in ki mu s svojo ljubeznijo prinaša toliko dobrega, da kakšna majhna odpoved ne pomeni kapitulacije, ampak le premaganje tistih skritih egoističnih nagnenj, ki so v vsakem od nas.

In o egoizmu, ki je sicer malo močna beseda in jo neradi rabimo, ker nihče noče biti proglašen za egoista, lahko v določenem smislu zares govorimo tudi v primeru moškega, ki se noče poročiti. On nadvse ceni svojo prostost, svobodo odločanja, ima svoje navade, katerih nihče ne spreminja. Ženske družbe se ne izogiba, nasprotno. Toda vedno je obdan z obrambnim oklepom, skozi katerega ne pride in ne sme priti kako globlje čustvo.

Vse to lahko moškega zabava, kratkocasi in razburja, a sčasom se prejšnje dobro obrne proti njemu samemu. Mladostni elan počasi pojema, leta minevajo in pogosto srečamo gospode srednjih let, zdolgočasene, malo zapuščene in včasih tudi »skorbutične«, ki se nimajo kam djati in ki bi si zdaj želeli, da bi jih kdo »gnjavil«, samo da bi čutili ob sebi človeško toplino.

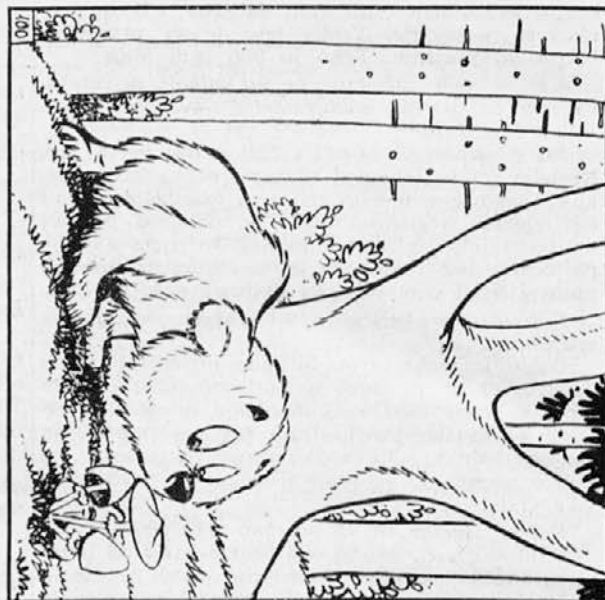
MARTINA

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

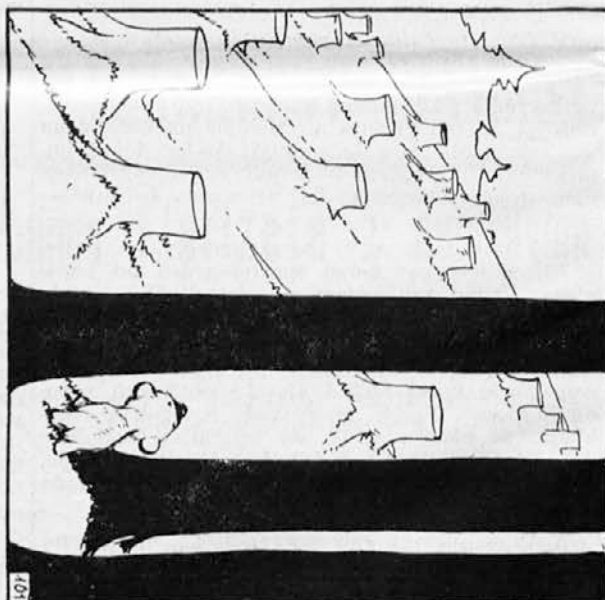
Snežek

18

piše in riše
Miki Muster

100. Tudi njegov smreček je imel dovolj opravka, ko je sprejema! vonjave jutranjega gozd. Obohaval je drevesa. Vsako je imelo svoj dah in medvedek jih je kmalu spoznal po vonju. Ločil je smreko od bukev, brzo od hrasta in divjo brusko od leske. Tudi mah je priletno dišal in sto različnih gob je imelo sto različnih vonjev.

101. Tja so se nebežno dvigala in gozd se je spreminjal. Namesto debelih bukev je raslo vedno več smrek in borovcev. Tudi zredel se je. Medvedek je večasih nalezel na obširne poseke, kjer je sonce neusmiljeno pripekalo. Če je je mogel, se jim je opehl in hitel v hladni senci krošenj vedno više in više.

102. Dolgo je tako plezal po strmih in vedno več skal je širlelo iz suhih tal. Drevje je postalo še redkejšo in je tu in tam je metal prillikav borovec piškavo senco na razbeljena tla. Snežku je bilo strahno vroče in žejna ga je mučila. Popolnoma zehpan se je zleknj v senčno globel pod samotnim grmom.

103. Ko je sonce najbolj pripekalo, so se od nekdaj privedli temni oblaki. Prekrili so sonce in medvedek se je oddahnil. Zdaj bo lahko nadaljeval pot. Morda bo kje je našel kapljo vode, da si ublaži pekočo sušo v grlu. Videl je, da ni daleč od grebena in je upal, da bo na oni strani je našel kako mlakuzo.

104. Utrujeno se je dvignil in se skobacal iz razgretga ležišča. V naslednjem trenutku pa ga je vrigo nazaj. Stepeča svetloba — kot bi se vnela nebo in zemlja — je razparala soparno ozračje in strahovito bobnenje je streslo ves svet. Snežku se je od strahu ustavilo srce in bilo bi po njem, če se ne bi takoj nato vilja ploha in ga spravila k zavesti.

105. Snežek še nikoli ni doživel nevihte, vsaj tako hude ne. V varnem okrilju svoje matere bi se preživljal na grmenje, tu pa je bilo drugače. Struha je udarjala zdaj sem zdaj tja in grmelo je, da so se tresle skale. Stiskal je glavo pod mokri grm in mizal. Le večasih je odprl oči in trepetaje opazoval divjanje narave.